

תוצה יהודה מפקחת על הוראת העברית
הרב יעקב אלבירט מפקח כולל

פרשת נח

שנת ה'תשע"ט עלון 16

חלק א'

"וַיִּקְרָאוּ בְּסֵפֶר" (נחמיה ח' ח) – הגייה נכונה

קמץ גדול וקמץ קטן:

"מִפֶּלֶא אֲשֶׁר בְּחֶרְבָּה מִתּוֹ" (ז, כ"ב) – במילה "בְּחֶרְבָּה" קוראים את החי בקמץ גדול, כי יש מתג תחתיה. המתג מסמן תנועה גדולה.

ו"ו החיבור: וי"ו החיבור מנוקדת בשווא, אך לפני אות המנוקדת בשווא או לפני האותיות השפתיות בומ"פ מנוקדת בשוורוק. בצמדי מילים בהן המילה השנייה מוטעמת מלעיל, וי"ו החיבור תנוקד בקמץ. לפנינו בפרשה – "זָרַע וְקָצִיר וְקָר וְחֶם וְקִיץ וְתָרַף וְיוֹם וְלַיְלָה לֹא יִשָּׁבְתוּ" (חי, כ"ב).

ספירת הימים בחודש: "בַּחֲדָשׁ הַשְּׁנִי בַשְּׁבַע־עָשָׂר יוֹם לַחֲדָשׁ" וכן "בַּעֲשִׂירֵי בְּאַחַד לַחֲדָשׁ" וכן – תשעה באב, שבעה עשר בתמוז וכדו'. הימים בחודש נמנים בצורה של מספר מונה ולא מספר סודר ואילו החודשים נמנים במספר סודר: בחודש השני, בחודש העשירי וכו'.

ה"א השאלה: וַיִּשְׁלַח אֶת-הַיּוֹנָה מֵאַתּוֹ לְרֹאוֹת הַתְּקֵלוֹ הַמַּיִם מֵעַל פְּנֵי הָאָדָמָה" (חי, ח): הַתְּקֵלוֹ – פועל בעבר בצירוף ה"א השאלה: לראות האם קלו המים. ה"א השאלה מנוקדת בדרך כלל בחטף פתח, לפני האותיות גרוניות תנוקד בפתח.

חלק ב'

"וַיִּבְנוּ בַּמִּקְרָא" (שם) – הסבר לתורה ולמפרשיה

"וַיִּשְׁלַח" לעומת "וַיִּשְׁלַח"

בראשית פרק חי פסוקים זי-ח: וַיִּשְׁלַח אֶת-הָעֹרֵב וַיֵּצֵא יְצוּא וְשׁוֹב עַד-יִבְשֶׁת הַמַּיִם מֵעַל הָאָרֶץ: וַיִּשְׁלַח אֶת-הַיּוֹנָה מֵאַתּוֹ לְרֹאוֹת הַתְּקֵלוֹ הַמַּיִם מֵעַל פְּנֵי הָאָדָמָה:

וברש"י פסוק חי: וַיִּשְׁלַח – אין זה לשון שליחות, אלא לשון שלוח, שלוח ללכת לדרכה, ובזו יראה אם קלו המים, שאם תמצא מנוח לא תשוב אליו.

נבאר את דברי רש"י: כשנח שולח את העורב ואת היונה משתמשת התורה בפועל "וַיִּשְׁלַח", לעומת זאת כאשר יעקב אבינו שולח מלאכים לעשו אחיו כותבת התורה "וַיִּשְׁלַח יַעֲקֹב מַלְאָכָיִם", התורה משתמשת בפועל "וַיִּשְׁלַח".

משמעות הפעלים שונה לחלוטין – נח מְשַׁלַח את העורב והיונה כשכוונתו שלא ישובו, כלומר הוא מגרשם. לעומת זאת יעקב שולח את מלאכיו לשליחות ומעוניין כי "וַיֵּשְׁבוּ הַמַּלְאָכִים אֶל יַעֲקֹב לֵאמֹר וְגו'".

למרות ששורשם של שני הפעלים זהה – של"ח, נבדלים הפעלים הנוצרים ממנו. זאת מפני הבניין השונה של שני הפעלים. יְשַׁלַח – בנין פֻּעַל, יִשְׁלַח – בנין פִּעֵל. בניין פִּעֵל הוא בניין "כבד", כלומר מבטא עוצמה חזקה לפעולה, לעומת בנין פֻּעַל שמכונה בנין "קל", בו הפעולה פחות עוצמתית. ולדוגמא: שָׁבַר לעומת שָׁבַר.

פעולת שליחות רגילה בה חוזר השליח אל משלחו נכתבת בבניין פֻּעַל, אך כאשר היא נכתבת בבניין פִּעֵל אזי זהו שילוח עוצמתי, כלומר לבלי שוב. בניין פֻּעַל מאופיין בכך שבאות האמצעית של השורש (עי הפועל) בא דגש חזק כחלק עיקרי של תבנית הבניין (כך גם ב"אחיו" הבניינים פֻּעַל והתפעל) ואכן יְשַׁלַח – לי דגושה לעומת יִשְׁלַח בה הלי אינה דגושה.

זיהוי ופירוש המילה "קלו":

"וַיִּדַע נֹחַ כִּי-קָלוּ הַמַּיִם מֵעַל הָאָרֶץ" (בראשית ח, ז)

שורש המילה "קלו" הוא קל"ל מגזרת הכפולים. הפועל הוא בבנין פֻּעַל – קל. הדגש החזק באות לי הוא דגש חזק משלים – תשלום על התלכדות שתי אותיות השורש הזהות. המילה "קלו" משמשת כאן בפירוש: התמעטו, פחתו. כך גם בפרשה הבאה, "לך-לך", כותבת התורה (י"ג, ב) "וְאַבְרָם כָּבֵד מְאֹד בְּמִקְנֵהוּ בְּכֶסֶף וּבְזָהָב". כבד – במשמעות הרבה.

ניבים ופתגמים מהפרשה

צדיק תמים – כינוי לאדם טוב שדרכיו ישרות.

"... נֹזֵן אִישׁ צְדִיק תְּמִים הָיָה בְּדַרְתָּיו..." (בראשית ו, ט)

ארוכות השמים נפתחו – דימוי לגשם כבד ושוטף.

"... נִבְקְעוּ כָּל-מַעֲיָנוֹת תְּהוֹם רַבָּה וְאַרְבַּת הַשָּׁמַיִם נִפְתְּחוּ" (בראשית ז, יא)

יצר לב האדם רע מנעוריו – נטייתו הטבעית של האדם היא לרוע.

"יֵצֵר לֵב הָאָדָם רָע מִנְעֻרָיו" (בראשית ח, כא)